

PATRIARKATUAZ

Kimuaren ikuskeran “Patriarkatuak” toki esplikatibo eta estrategiko garrantzitsua du kategoria politiko gisa. Esan beharra dago, baina, patriarkatuari esleitzen diogun toki hori ez dela leku isolatu bat; kontrara, beste dominazio kategoriekiko estuki lotua dagoela uste dugu. Honela, generoaren auzia kapitalismotik bereizi ezin dugula diogu, are gehiago, kapitalaren balorizazioaren dinamikak berau xurgatu eta bere logikaren arabera moldatu duelakoan gaude.

Dena dela, generoaren eta kapitalaren dominazio dimentsioak elkar-lotuta egonik ere (ezinbestean, osotasun bakkarraren parte baitira), bakoitzari barne logika propioa aitortzen diogu. Begirada horrek aurrera so egiteko balio dezake: kapitalismoa gainditzeak ez du zertan ekarri generoen arteko botere asimetrien gaindipena. Beraz, gure helburu politikoak definitu eta gure borrokan indarra non inbertitu erabakitzerakoan, garrantzitsua da jomugan ez izatea soilik kapitala eta bere arabera antolatuta dagoen jendartea, baizik eta patriarkatua bera ere, bide-orri propioa merezi duen borroka gisa eta aldi berean beste borrokekin estuki erlazionatuta dagoen afera bezala. Orainaldia interpretatzeko orduan ere baliogarri zaigu “Patriarkatua”, egungo jendartea ulertzeko kapitalaren kategoriak ezinbestekoak badira ere, nahikoa ez direla uste baitugu. Izan ere, bi dominazio geruzek kategoria sozial ezberdinen bidez ekiten dute (kapitalismoaren kasuan, kapitala, gainbalioa, soldata, burgesia... eta patriarkatuaren kasuan, sexu-genero dikotomia, identitate erlazional eta indibiduala, patroiz maskulino eta femeninoak...). Azkenik, atzera begiratzeko balio duen kontzeptua ere bada: kapitalismoak, hein batean, patriarkatua xurgatu duen arren, kapitalismoa bera dominazio-forma patriarkalaren adierazpen bezala ere uler genezake; izan ere, dominazioaren espresio diren jabetza pribatua eta mentalitate dominatzailea patriarkatuarekin inauguratu zirela ulertzen dugu (Ekialde Hurbilean orain 6.000 urte inguru), eta Dominazio Sistema ororen oinarrian dauden kategoria horiek gabe ezinezko zaigu kapitalismoaren sorrera ulertzea.

Friedrich Engelsen Familiaren, jabetza pribatuaren eta Estatuaren jatorria liburua (1884) ekarpen garrantzitsua izan bazen ere (emakumeon gaineko zapalkuntza naturala baino historikoa dela baieztatzen zuen, besteak beste), bere oinarritzko tesi bati erantzuna eman zioten XX. mendeko bigarren erdiko antropologo garrantzitsuenek, tartean Claude Levi-Strauss eta Claude Meillassoux-ek [1]: Engelsek lehenik jabetza pribatua eta ondoren emakumeon subordinazioa etorri zela baieztatzen zuen bitartean, beste biek zioten emakumeen subordinaziotik sortu zela jabetza pribatua. Beraz, “emakume” kategoriaren baitako gorputzak lehen jabetza pribatua izan zirela baieztatzea egokia izan daiteke, jabetza pribatua kontzeptu juridiko eta teoriko abstraktu batetik harago, indar korrelazio batzuen ondorioz sortzen den egitate praktikoa bezala ulertzen badugu, bederen. Honela, emakumeon gorputzen, pentsamenduaren, lanaren eta ekoizpenaren subordinazioa desagertu ez denez, jarraikortasun historikoa batez hitz egin genezake, “patriarkatua” deitu geniezaiokeena. Marxismo klasikoak ekoizpen-modu dominanteen hasiera esklabismoan jartzen bazuen (ondoren etorriko zirelarik feudalismoa eta kapitalismoa, Europara mugatuz beti-ere), zerrendako lehen postua patriarkatuari ematen diogu guk. Berau instituzionalizatzen eta hedatzen joan ahala, joera dominante horiek eskalan handitzearekin batera sortuko ziren lehen estatuak eta lehen dinamika kolonialak. Baita lehen ekoizpen-modu esklabistak, patriarkatua oinarrituta, eta horrela joan dira dominazioaren baitako kategoria ezberdinak historian agertzen eta elkar konbinatzen, zapalkuntza eta esplotazio adierazpen ezberdinak hartuaz espazioan eta denboran.

[1] Lerner, Gerda. (1986: 91). La creación del patriarcado.

Bestalde, egia da askotan kategorien bitartez eta mundua ulertzeko ditugun modu ezberdinak aitzakia hartuta, modu oso miserablean katramilatzen garela elkarren artean. Almudena Hernandok [2], adibidez, patriarkatua deitu ordez, arrazoi-emozio banaketa ordena deitzea proposatu zuen bezala, kontzeptualizazio forma ezberdinak egon daitezke eta egon badaude auzi honi edo bestelakoei dagokienez. Asko lagunduko liguke, eztabaidatzeko orduan, besteen kategorien atzetik dauden edukietara joango bagina, kontzeptuetan ezin aurrera egin gelditu beharrean; hizkuntza propioari zurrunki eusten diogula, alegia, eta askotan gainera, teoriaren ñabardurei berebiziko inportantzia ematen diegula, indarrak harilkatu eta sinergia praktikoak sortzeari bigarren mailako pisua emanaz; teoriak praktikaren zerikusirik izango ez balu bezala, teoria eta praktika osotasun bezala ikusi ordez.

Honela, zapalkuntza ezberdinen elkar gurutzatze horren deskripzio hutsak askapenaren bidean bere mugak aurkezten dituela kontuan hartu beharreko zerbait izan daiteke. Interseksionalitatearen teoriak balio duela, beraz, gurutzatzen gaituzten botere-kategoria ezberdinen baitan zapalkuntzak problematizatu eta konplexutzeko, baina dominazioaren geruza bakoitzaren nolakotasuna (adibidez klasea, generoa eta arraza hirukote klasikoa) eta beraien arteko erlazioak aztertzeko orduan beste marko teoriko batzuetara jo beharko genukeela. Hortik ondorioztatzen dugu ez soilik generoaren edo kapitalaren auzia abordatzeko moduak ezberdinak izan behar direla, baizik eta bien uztarketak askapen-potentzial interesgarria izan dezakeela.

Zentzu horretan, Kimuatik generoari dagokion narratiba partikularretik harago, gure proposamen organizatiboa da ekarpen handiagotzat jotzen duguna: antolakunde mistoa izanik, erabakigune mistoarekiko parez-pare emakumeon -eta genero disidenteen- markoa kokatzen da, ahots kolektiboa duen espazio autonomo bezala. Bere funtzioak ez dira mugatzen barne mailako generoen arteko desorekak kudeatzera, baizik eta Kimuatik sortu nahi dugun paradigmaman modu autonomo batean gaitasun politiko ezberdinetan sakontzera; errealitatearen ulerkerari dagokionez, teoria politikoari dagokionez edo antolakuntza eta etikari dagokienez, adibidez. Genero disidente eta emakumeok organizatiboki botere-kuota handiagoekekin jardutea pausu interesgarria izan daiteke, subjektu desjabetu garenez, begirada ezberdin bat eskaintzen diogulako prozesu sozialistari. Gainera, hor barnean kokatzen ez garen gizonentzat ikasketa iturri ezin-hobea suertu dakiguke automatikoki eraikitzen joan garen eta botere-posizioan jartzen gaituzten gizontasun eredu hegemonikoak deseraikitzeke orduan. Beraz, marko autonomoak eskaintzen dituen ahalduntze prozesuetatik at, gizonok gai honetan ardura historiko bat dugula uste dugu, eta hor kokatuko genuke despatriarkalizazio prozesuaren baitako gizonkeriaren lanketa. Helburua gizonongan kultura patriarkalak eraiki dizkigun joera dominatzaileak suntsitu eta ditugun beste potentzial batzuk garatzen joatea izango litzateke (enpatia, onberatasuna, entzute aktiboa, erregulazio emozionala, arrazoi/emozioen arteko bestelako harreman integralago bat, balio maskulino eta femenino bezala kontsideratzen diren patroi arketipikoen uztarketa diferente bat, etab.).

Hortaz, badugu sobera lan bai emakume eta genero disidenteok eta bai gizonok, patriarkatuari dagokion borrokari ekin eta gure eguneroko militantzian aplikatzeko, irakurketa teorikoez gaindi.

[2] Hernando, Almudena. (2012: 38). La Fantasía de la individualidad. Sobre la construcción histórica del sujeto moderno.